

○ حمید بہمن پور ○ سعید مشیری ○

اقتصاد پول و بانکداری

www.ketaboo.ir

نشرنی

www.ketab.ir

سرشناسه:	بهمن پور، حمید، ۱۳۳۶ -
عنوان و نام پدیدآور:	اقتصاد پول و بانکداری / حمید بهمن پور، سمید مشیری.
مشخصات نشر:	تهران، نشر نی، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری:	۳۳۲ ص.
شابک:	ISBN 978-964-185-215-5
یادداشت:	کتابنامه: ص ۳۳۱.
موضوع:	مسائل پولی؛ بانک و بانکداری؛ سیاست پولی؛ امور مالی
شناسه افزوده:	مشیری، سمید، ۱۳۳۵ -
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۰ الف ۷ ب / HG۲۵۵
رده‌بندی دیویی:	۳۳۲/۴۵
شماره کتابشناسی ملی:	۲۳۷۷۲۹۱

نشرنی

اقتصاد پول و بانکداری

حمید بهمن پور و سعید مشیری

چاپ اول تهران، ۱۳۹۰

تعداد ۱۵۰۰ نسخه

قیمت ۷۰۰۰ تومان

لیتوگرافی یاختر

چاپ غزال

ناظر چاپ بهمن سراج

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً و جزئاً،
به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی)
بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.

شابک ۵ ۲۱۵ ۱۸۵ ۹۶۴ ۹۷۸

www.nashreny.com

فهرست مطالب

پیشگفتار	۱۱
بخش اول: پول و بهره	۱۳
فصل اول: پول و سیر تحول آن	۱۵
۱. سیر تحول پول	۱۶
پول فلزی	۱۷
پول کاغذی	۲۰
۲. تعریف پول و عملکرد آن	۲۲
ارزش اعتباری و ارزش ذاتی پول	۲۵
۳. نظام‌های مختلف پولی	۲۵
پول کاغذی	۲۸
اصل پولی و اصل بانکی	۲۹
نظام پولی پایه طلا	۳۰
اسکناس غیرقابل تبدیل به طلا	۳۲
ارزش پول	۳۴
انواع جدید پول	۳۶
۵. اندازه‌گیری پول	۴۱
پرسش‌ها و مسائل فصل اول	۴۵

۴۹	فصل دوم: نرخ بهره
۴۹	۱. مفهوم نرخ بهره
۵۰	وام
۵۰	وام با اقساط مساوی
۵۰	اوراق قرضه با کوپن
۵۱	اوراق قرضه تنزیلی
۵۱	۲. محاسبه نرخ بهره
۵۱	ارزش حال
۵۳	نرخ بازده نامسررچید
۵۸	تفاوت بین نرخ بهره و نرخ بازده
۵۹	نرخ بهره اسمی و نرخ بهره حقیقی
۶۰	نرخ بهره در ایران
۶۱	پرسش‌ها و مسائل فصل دوم
۶۳	فصل سوم: عوامل مؤثر بر نرخ بهره
۶۴	۱. نظریه تقاضای دازایی
۶۵	۲. بازار اوراق قرضه
۶۹	۳. عرضه و تقاضای وجوه
۶۹	۴. عوامل مؤثر بر انتقال منحنی تقاضای اوراق بهادار
۷۱	۵. عوامل مؤثر بر انتقال منحنی عرضه اوراق قرضه
۷۵	۶. تغییرات نرخ بهره تعادلی
۷۶	آیا افزایش عرضه پول نرخ بهره را ضرورتاً کاهش می‌دهد؟
۸۰	پرسش‌ها و مسائل فصل سوم

بخش دوم: مؤسسات پولی و مالی، بانک‌ها و نقش بانک مرکزی ۸۵

۸۷	فصل چهارم: ساختار و طبقه‌بندی نهادهای مالی
۸۷	مقدمه
۸۸	۱. عملکرد نهادهای مالی
۸۹	۲. طبقه‌بندی نهادهای پولی و مالی
۹۰	نهادهای مالی پایه بانکی و غیربانکی
۹۷	صندوق‌های قرض الحسنه در ایران

۱۰۴	 نهادهای مالی قراردادی
۱۰۷	 نهادهای مالی پایه اوراق بهادار
۱۱۴	 پرسش‌ها و مسائل فصل چهارم
۱۱۷	 فصل پنجم: بانک و بانکداری
۱۱۷	 مقدمه
۱۱۸	 ۱. اهمیت و نقش بانک
۱۱۹	 کاهش هزینه جست‌وجو
۱۱۹	 کاهش ریسک
۱۱۹	 کاهش هزینه معاملاتی
۱۲۰	 ۲. اصول حاکم بر صنعت بانکداری
۱۲۱	 ۳. صنعت بانکداری و نظریه‌های آن
۱۲۴	 بانک‌های تجاری
۱۲۶	 قدرت پول‌آفرینی بانک‌های تجاری
۱۲۹	 بانکداری بین‌المللی
۱۳۰	 سازمان‌های پولی و مالی بین‌المللی
۱۳۶	 بانک جهانی
۱۳۸	 پرسش‌ها و مسائل فصل پنجم
۱۴۳	 فصل ششم: بانکداری در ایران
۱۴۳	 مقدمه
۱۴۴	 ۱. دلایل ملی‌شدن بانک‌ها
۱۴۵	 ادغام بانک‌ها
۱۴۶	 ۲. ارکان نظام بانکی
۱۴۷	 ۳. اسلامی‌کردن عملیات بانکداری در جمهوری اسلامی ایران
۱۴۹	 ربا و بانکداری اسلامی
۱۷۰	 پرسش‌ها و مسائل فصل ششم
۱۷۱	 فصل هفتم: بانک مرکزی
۱۷۱	 مقدمه
۱۷۲	 ۱. سیر تاریخی بانک مرکزی
۱۷۳	 ۲. اهداف بانک مرکزی

۱۷۴	۳. وظایف بانک مرکزی
۱۸۵	پرسش‌ها و مسائل فصل هفتم

بخش سوم: سیاست‌های پولی و تحولات بازار مالی ۱۸۹

۱۹۱	فصل هشتم: سیاست‌های پولی
۱۹۱	۱. سیاست پولی
۱۹۱	اهداف سیاست‌های پولی
۲۲۲	پرسش‌ها و مسائل فصل هشتم
۲۲۵	فصل نهم: تحولات بازار مالی و سیاست‌های جدید پولی
۲۲۵	مقدمه
۲۲۶	۱. توسعه بازارهای مالی
۲۲۷	گسترش ابزارها و خدمات مالی
۲۲۸	تسهیل مقررات
۲۲۹	خصوصی‌سازی
۲۲۹	۲. ارتباط بازارهای بین‌المللی
۲۳۰	پیچیدگی و افزایش کارایی بانک‌ها
۲۳۴	۳. اثر تحولات مالی در سیاست‌های پولی
۲۳۵	تحول در سیاست‌های پولی
۲۳۸	پرسش‌ها و مسائل فصل نهم

بخش چهارم: نظریه‌های پولی و عرضه پول ۲۴۱

۲۴۳	فصل دهم: نظریه‌های پولی
۲۴۳	مقدمه
۲۴۴	۱. رابطه مقداری پول
۲۴۴	رابطه مقداری پول از دیدگاه ریکاردو
۲۴۵	جان استوارت میل
۲۴۵	نظریه ایروینگ فیشر
۲۴۶	ارزیابی رابطه مقداری پول
۲۴۸	۲. مکتب نئوکلاسیک و نظریه پولی
۲۴۸	نظریه درآمد-پول

۲۴۹	نظریه روانی پول
۲۵۰	۳. مکتب کمبریج
۲۵۲	۴. نظریه پولی کینز
۲۵۵	۵. نظریه پولی فریدمن
۲۵۷	۶. سایر نظریه‌های تقاضای پول
۲۶۱	نظریه تقاضای پولی بامول
۲۶۴	تقاضای پولی کگان
۲۶۴	پرسش‌ها و مسائل فصل دهم
۲۶۷	فصل یازدهم: عرضه پول
۲۶۷	مقدمه
۲۶۷	۱. عرضه پول در نظام پول فلزی و اسکناس قابل تبدیل
۲۶۹	۲. عرضه پول در نظام پول کاغذی
۲۷۰	بایه پولی
۲۷۴	ضریب فزاینده سپرده‌های بانکی
۲۷۹	۳. عرضه پول در ایران
۲۸۰	پرسش‌ها و مسائل فصل یازدهم

بخش پنجم: بازار ارز و سهام ۲۸۳

۲۸۵	فصل دوازدهم: ارز و تحولات ارزی
۲۸۵	مقدمه
۲۸۶	۱. روش‌های نمایش نرخ ارز
۲۸۸	۲. بازار ارز
۲۸۹	۳. عملیات در بازار ارز
۲۹۰	آرbitrage بهره
۲۹۱	همچنگ ارز
۲۹۱	آرbitrage بهره با پوشش
۲۹۲	سوداگری ارز
۲۹۴	سواب
۲۹۴	۴. عوامل مؤثر بر تعیین نرخ ارز

۲۹۴	تقاضای ارز.....
۲۹۷	عرضه ارز.....
۳۰۷	پرسش‌ها و مسائل فصل دوازدهم.....
۳۱۱	فصل سیزدهم: بازار سهام
۳۱۱	مقدمه.....
۳۱۲	۱. مفاهیم اصلی بازار سهام.....
۳۱۲	سهام چیست؟.....
۳۱۳	بازار سهام.....
۳۱۴	بازدهی سهام.....
۳۱۵	شاخص قیمت سهام.....
۳۱۶	۲. عوامل تعیین‌کننده قیمت سهام.....
۳۱۷	عوامل بنیادی.....
۳۱۹	عوامل سوداگرانه.....
۳۲۱	ریسک و بازدهی سهام.....
۳۲۳	آیا قیمت سهام قابل پیش‌بینی است؟.....
۳۲۴	۳. انواع معاملات در بازار سهام.....
۳۲۶	بازار سهام و اقتصاد.....
۳۲۹	پرسش‌ها و مسائل فصل سیزدهم.....
۳۳۱	منابع

پیشگفتار

اقتصاد پول و بانکداری یکی از مباحث بسیار مهم اقتصادی است که معمولاً به صورت یک درس مجزا در دانشگاه‌ها ارائه می‌شود. با وجود سابقه بسیار دیرینه مباحث مربوط به اقتصاد پول و بانکداری در جهان، متأسفانه این مباحث کم‌تر در ایران مورد توجه قرار گرفته و کتاب‌های درسی کم‌تری نسبت به سایر دروس تألیف و حتی ترجمه شده‌اند. شاید یکی از دلایل این امر، پیچیدگی خاص نظام پولی و بانکی در ایران پس از انقلاب اسلامی باشد که کار تألیف کتابی متناسب با شرایط کشور را مشکل‌تر از معمول می‌نماید. در این کتاب، ما سعی کرده‌ایم مباحث اصلی مربوط به اقتصاد پول و بانکداری در نظام اقتصاد آزاد را ارائه دهیم و در کنار آن به مباحث ویژه نظام بانکداری کشورمان، یعنی بانکداری بدون ربا، نیز بپردازیم. این کتاب برای دانشجویان مقطع کارشناسی رشته‌های اقتصاد با گرایش‌های گوناگون و مدیریت، بازرگانی و حسابداری می‌تواند مناسب باشد. دانشجویان رشته‌های کارشناسی ارشد نیز می‌توانند از این کتاب به عنوان یک منبع کمکی برای مرور و درک مفاهیم اولیه استفاده کنند.

مباحث کتاب را به طور کلی در پنج بخش تنظیم کرده‌ایم. در بخش اول که شامل سه فصل است ابتدا دو مفهوم اصلی و مهم یعنی پول و نرخ بهره را در فصول ۱ و ۲ توضیح داده‌ایم و در فصل ۳ عوامل تعیین‌کننده بهره را بحث کرده‌ایم. در بخش دوم که شامل فصول ۴ تا ۷ است مباحث مربوط به بانکداری و نقش بانک مرکزی را ارائه داده‌ایم. بخش سوم را به سیاست‌های پولی و تحولات جدید آن که در فصول ۸ و ۹ ارائه شده‌اند اختصاص داده‌ایم. در بخش چهارم، نظریه‌های پولی و عرضه پول را در فصول ۱۰ و ۱۱ توضیح داده‌ایم و نهایتاً در بخش پنجم دو بازار ارز و سهام را در فصول ۱۲ و ۱۳ بحث کرده‌ایم. در انتهای هر فصل سؤال‌هایی برای تمرین ارائه شده‌اند که انجام آن‌ها را به منظور درک بیش‌تر مفاهیم اکیداً توصیه می‌کنیم. هر چند به نظر ما می‌توان همه ۱۳ فصل کتاب را در یک ترم ۱۶ هفته‌ای پوشش داد ولی

می‌توان با توجه به نوع و سطح هر کلاس، مطالبی از بخش‌های مختلف را صرف‌نظر کرد و یا در صورت وجود وقت کافی به انتهای ترم موکول نمود. در ابتدای هر فصل سؤال‌هایی طرح کرده‌ایم که دانشجویان باید بتوانند پس از خواندن آن فصل مربوطه به آن سؤال‌ها به راحتی پاسخ دهند.

در تألیف این کتاب از منابع متنوع داخلی و خارجی استفاده کرده‌ایم. یکی از منابع اصلی خارجی که در ارائه مفاهیم و نظریه‌های اقتصاد پول و بانکداری مورد استفاده قرار گرفته است کتاب سودمند میشکین^۱ (استاد دانشگاه کلمبیای آمریکا) است که در حال حاضر به عنوان یک منبع درسی در بسیاری از دانشگاه‌های معتبر جهان تدریس می‌شود. فهرست منابع داخلی که بیش‌تر برای مباحث مربوط به پول و بانکداری در ایران مورد استفاده قرار گرفته‌اند نیز در انتهای کتاب ارائه شده‌اند. تألیف این کتاب، حاصل سال‌ها آموزش و پژوهش نویسندگان در دانشگاه‌های داخل و خارج از کشور بوده و تلاش بسیار شده است تا مطالب به صورت دقیق و رسا ارائه شوند. اما باید اقرار نمود که این کتاب هنوز با استانداردهای آموزشی فاصله دارد و باید در بهبود آن کوشش بیش‌تری شود. بنابراین، از کلیه اساتید گرامی و دانشجویان عزیزی که پس از مطالعه کتاب، نکات انتقادی و ارزنده خود را با ما در میان خواهند گذاشت، قبلاً سپاسگزاری می‌نماییم. امیدواریم این کتاب گام مثبتی در جهت گسترش فرهنگ علمی رشته اقتصاد در زمینه پول و بانک با توجه به ویژگی‌های خاص کشورمان باشد و در طی زمان اشکالات و نواقص آن با کمک اساتید و دانشجویان محترم رفع شود.